

dnevno dopisoval svoji materi o vsem zunanjem in notranjem življenju. Gradivo za podlistke so mu iz sodobnih dogodkov prinašali deloma tudi njegovi prijatelji; on pa je ustvaril tista pisma, iskreča se duhovitega humorja, v katerih je šibal svoje politične nasprotnike, posebno nemškutarje in dr. Costo, zavračal razne nerodnosti v slovstvu, včasih pa razpravljaj tudi resne stvari, vedno pogumneje izpovedajoč napredne nazore. Ta pisma je naslavljal na fingirano gospico, gospo ali strica v Ameriki ter jim tako dal več ali manj dramatičnosti. Najbolj medli so Vieux Saxe v Ljubljanskem Listu, ki jih je pisal kot aktiven politik. Najbrž mu niso šli prav od srca, ko je moral zagovarjati včasih dvomljive stvari, preko katerih se ni dalo priti z dovtipi. Kako je zavrnil Haderlapove jezikovne novotarije ali Pajkovo definicijo o poeziji ali našel prvi vzgled za tekoče rime, vse to pač ne more zgrešiti vpliva tudi na največjega čemerneža. Dasi je imel Kersnik, kakor pravi sam (str. 279), edini namen, čitatelja zabavati, pri čemer ni hotel biti izbirčen v sredstvih, so ga ljudje vendar smatrali za resnega. In ni čudno, včasih je zbadal preostro, četudi brez zlobnega namena. Tudi uredniku Jurčiču je provzročil dovolj zadreg. Gotovo je današnji politični borbi iskati kali že v tedanji dobi; polemika pa je že tudi takrat prekoračila često meje dostojnosti. Da Kersnik posebno glede izrazov ni zaostajal, se pri njegovem živahnem temperamentu ni čuditi. Toda dovolj o podlistkih, saj je o njih podal dr. Prijatelj (Zbr. sp. VI., str. 243) sodbo, ki se bo težko dala bistveno izpremeniti.

Kersnikove kritike so izšle v Ljub. Zvonu l. 1888—90. Odlikujejo se po stvarnosti in odločnosti. Za nas so deloma zgodovinske važnosti, ker je takrat začel Mahnič svoje delovanje. „Mladi“ so že čutili, pravi Kersnik (str. 321), da v slovenskem leposlovju preobrat, kakor si ga želi „Rimski Katolik“, ni več mogoč.

Že večkrat se je oglašala želja, naj bi se starejšim pisateljem (tu se je posebno mislilo na Prešerna) dodal komentar, toda šele dr. Prijatelj je prebil led. Seve glavni komentar je in bo pač ves VI. zvezek. Tam bo gotovo marsikaj, kar bo nadomeščalo komentar tudi za prve štiri zvezke. Kar nam je podal v prvem sešitku, je to obširna in vzorna biografija, kjer je ljubeznivo pobrana vsaka malenkost, ki osvetljuje Kersnika. Dr. Prijatelj posluša z njim bajke stare pestunje, opazuje ga pri igri po grajskem vrtu, pri učenju v gimnaziji, gleda v njegovo beležnico, kjer se sramežljivo skrivajo prve pesmi, spremlja ga tudi na vseučilišče, pazno zasledujoč vsak vpliv njegove okolice. Z vsem tem pa še ni zadovoljen; z mojstrsko roko nam slika v obširnem poglavju vso tedanjo dobo, nje cilje in nagibe, uspehe in poraze, s tako blestečimi barvami, da se iz onega vrveža plastično dvigajo vse imenitnejše osebe: na eni strani stari junaki z očetom Bleiweisom, katerih „neodločna, nedosledna, vladne kapljice srebajoča“ politika je obujala razočaranje in nevoljo, njim nasproti pa čila četa mladih, zbirajočih se okoli kremenitega značaja — Levstika, ki v mladostnem navdušenju gredo svoja pola, gradeč ponosno stavbo napredne misli. Neizmerno zanimiva doba, ki nam odseva iz V. in VI. zvezka Kersnikovih Zbranih spisov! Želimo, da odpre g. založnik dr. Prijatelju še v zadnjem sešitku prav na široko predale. *Dr. A. Dolar.*

V. Molè: Ob stoletnici Julija Slowackega. Knezova knjižnica XVI (1909, str. 111—132.) — Prav umestno je bilo, da se je Slov. Mat. v svojih publikacijah lanskega leta spomnila tudi pomembnega narodnega praznika, ki so ga slavili naši severni bratje Poljaki, ko so praznovali stoletnico rojstva enega izmed največjih svojih poetov, Julija Slowackega. To je bilo tem potrebneje, ker je življenje in delovanje imenovanega pesnika posebno poučno za nas Slovence naših dni, kajti

Slowacki je eden izmed nepriznanih velikanov dušnega dela, ki je korakal tako daleč pred svojim časom, da ga sodobniki niso mogli razumeti. Treba je bilo več desetletij, treba je bilo novih idej, ki so zastrujile med človeško družbo, da je prišel tudi dan za slavo in proslavo Slowackega. To dejstvo ni sicer nikaka izjema med pojavi kulturnega in tudi slovanskega kulturnega življenja; gotovo pa se v novejših stoletjih še ni primerilo, da bi se bilo potomstvo s tako notranjo potrebo pogreznilo v mračne globine duševnega velikana preteklosti, kakor se je zgodilo pri poljskem umetniku. Seveda je zaslužno, da nas je s tem velikanom vsaj poprečno seznanil mladi pisatelj, ki sam more pesniško čutiti za poljskim poetom in ki se je obenem pokazal tudi temeljitega poznavatelja Slowackega poezij, katere nam je deloma tudi sam že podomačil, in pokazal, kako vrl prevajalec najtežjih in najprelestnejših verzov je. Ne da bi se spustil v podrobnejšo analizo Moletove razprave, hočem le poudariti, da bi si stekel mladi, estetično vrlo izšolani pisatelj lepih zaslug, če bi vztrajal na poti, ki jo je ubral s tem, da nas skuša teoretično in praktično seznaniti s proizvodi nam skoro nepoznane poljske književnosti. Zlasti pa bi dokazal, da je za prevajanje poetičnih del klasične vrednosti sposoben le tisti, ki se more poglobiti v najnižje globine originala s skoro neizcrpnimi poetičnimi zakladi, ki ima na drugi strani tudi poetični jezik, v katerega prevaja, popolnoma v svoji oblasti. Potem ne bodo naši prevodi, kakor so bili doslej, žal z malimi izjemami, potrata časa, papirja in nečast — naši književnosti. *Dr. Ivan Merhar.*

Fr. Kovačič: Trg Središče. Krajepis in zgodovina. Z zemljevidom središke občine, z desetimi slikami v tekstu in 24 tablicami. Izdalo Zgodovinsko društvo za Sl. Štajer. Tiskala Cirilova tiskarna, Maribor 1910. V. 8°. XIV + 594 str. (Broširana po pošti K 5·60, vez. K 6·80.)

Prijatelje slovenske zgodovine in domačega krajepisja je iznenadila obsežna monografija, kakršnih že imajo večji narodi obilo, pri nas pa je vsekakor jako redek pojav. Na Nemškem si snujejo strokovnjaki združeni v zgodovinskih in sorodnih organizacijah dalekosežne načrte glede spisovanja krajepisnih, folklorističnih in zgodovinskih študij o posameznih krajih in rodovinskih monografij ter jih izvršujejo uspešno še desetletja; Slovenci pa še seveda ne smemo misliti v tem oziru na organizirano programatično delo, dasiravno čutimo, da je tudi nam treba predvsem specialnih študij, ki obdelujejo najrazličnejše probleme posameznih krajev in dob na poljuden način, a vendar obenem toliko znanstveno, da je zadovoljen z njimi strokovnjak zgodovinar, statistik, zemljepisec, jezikoslovec itd. Vsem tem je treba ugoditi, toda koliko učenjakov čuti v sebi zmožnost pisati tako? Naši pisatelji pa se morajo boriti razen tega še s posebnimi težavami pri nabiranju raztresenega gradiva, kajti povsod jim je treba stopati preko tiskanih virov v razne arhive, če hočejo podati kako zaokroženo zgodovinsko sliko. O zanimivem štajerskem trgu Središču že imamo sicer precej tiskanih virov, gotovo več nego o kateremkoli štajerskem slovenskem kraju, a kljub temu premalo. Kupi neporabljenih ali le deloma izčrpanih listin v župnijskem in občinskem, c. kr. namestniškem in deželnem ter križniškem arhivu so čakali učenjaka dalekovidnega obzorja, marljivega in vztrajnega moža, ki se ne boji nobenih žrtev v denarju in času. G. prof. Kovačič je bil pravi mož za nadaljevanje velikega dela, ki ga je bil pričel pokojni Matej Slekovec. Slekovca je napeljala ravno središka zgodovina k zgodovinskim študijam. O Središču je objavil Slekovec vrsto spisov v raznih letnikih „Slovenskega Gospodarja“, „Kresa“ in v posebnih knjižicah, toda druga dela so ga odvrčala od tega trga. Ko pa se je končno hotel resno lotiti središke kronike, ga je pograbila smrt (1903). Na poziv